

Mõningaid mõtteid humanistlikest (reform-)pedagoogikatest

Koolijuhile, õppealajuhatajale

Tallinnas, 30. jaanuaril 1994.

1. Kasvatamine ja õpetamine on kunst. Et kunst saaks teoks, vajab ta loominguvabadust, hinges sündinud tähendusrikast teadet, vastutust.

2. Sisenda klassiõpetajale, et teda usaldatakse oma klassiruumis, oma klassiga tegutsema oma parima sisetunde järgi:

- klassi kujundamine on õpetaja(te) (ja ka õpilaste) looming;
- mööbel klassis on kasvatus-õpetusprotsessi teenistuses, mitte selle määraja (laudade-pinkide-toolide jalgade alla on nende hõlpsamaks nihutamiseks hea liimida tillukesed mistra-ribad vms - kaob ka toolide nihutamise kolin);
- nii palju kui vähegi võimalik võib õpetaja otsustada ajakasutuse üle oma klassis, klassi sise-elu reeglite üle (millal teha vaheaegu - siis kui tegevus on tehtud või kui lapsed on väsinud, kas peab WC-sse küsima - või võib vajadusel sinna lihtsalt minna, millal ja mis määral võib klassitoas liikuda, hüpata, ronida ... - sest mäng ja liikumine on eduka arengu ja efektiivse tunni üks osa, jne)
- kui õpetaja nädalakoormus ühe ja sama klassiga on piisavalt suur, võiks tal olla õigus õppematerjali koondada-jagada tundide-nädalate jne kaupa omal

äranaõmismisel - sisuliselt teha midagi tsükliõppetaolist omades ainetes neid ajaliselt kontsenteerides

3. Nii kui laps, nii ka kasvataja-õpetaja õpib omaenese vigadest - pole vaja vigadele keskenduda, neid ette heita - on vaja neid enesele teadvustada ja püüda mitte korrata; püüdlus on oluline

4. Püüa enamuse õpetajate jaoks asendada sisekontroll usaldusliku toetava arutelu, nõupidamisega:

- igalt inimeselt on midagi õppida - ehk on see tulus lähtepunkt "sisekontrolliks": mida mina Sinult täna uut, huvitavat õppisin...
- nii nagu lapsegi puhul on "väljajuurimisest ja kännenäitamisest" hoopis tulemuslikum hea, positiivse tugevdamine ja rohkendamine;
- ära kohusta õpetajat tegema asju, uuendusi, milleks ta pole seesmiselt valmis - püüa luua tingimused, kujundada protsess seadmise valmisoleku saavutamiseks;
- kas poleks otstarbekas arutluste aluseks võtta laps - lapse vaimne, hingeline ja

füüsiline heaolu ning arenguvajaduste rahuldamine (NB! Erinevas vanuses on erinevad arenguvajadused ja -võimalused);

- püüa mitte anda hinnanguid, mis sisaldavad võrdlusi teiste õpetajate-kasvatajatega, hea oleks lähtuda igaühe enese individuaalsetest eeldustest, muutumisest, täiustumisest, ka vajadustest;
- nagu laste, nii ka täiskasvanute areng kulgeb läbi kriisiperioodide - hea oleks tunda nende seaduspärasusi ja neid õpetaja arengu suunamisel tema toetamiseks kasutada.

5. Pole vaja kiirustada positiivsete tulemuste saavutamisea - hea küpseb aeglaselt ning selle viljad ilmnevad sageli hoopis kaudselt, mitte seal, kus me neid ootame, ilmnevad hulk aega

hiljem. Seepärast oleks vaja:

- 1) õppida nägema tervikut, fenomeni (inimeses, sündmustes, suhetes) kogu selle mitmekülguses - ja seda nautima kui põnevalt omapärast puud või maastikku;
- 2) õppida tähele panema pisimuutuseid ja neis ära tundma varjatud tähendust, seesmiste protsesside märke - ja iga sellise üle siiralt rõõmustama kui esimese veebruarikuise "sitsikleit-sitsikleidi" üle tihase nokas;
- 3) õppida kannatlikkust - positiivset meelerahu ja usaldust .

6. Hea, kui kõigi täiskasvanute (sh ka mittepedagoogidest töötajad - sööklatädid, koristajad jt.) jaoks kehtiks väike arv reegleid, mis on kõigi poolt ühiselt välja töötatud ja tunnustatud.

Kogemuse põhjal on oluline, et neis reeglites kajastuks järgmine:

- laps, (iga inimene) väärib lugupidamist sellisena, nagu ta on, teda ei tohi alandada, solvata, allutada oma tugevama-võimule;
- iga lapse iga mõte, küsimus on oluline ja väärib tähelepanu;
- ebaõnnestunud, halb võib olla konkreetne tegu, mitte laps, mitte inimene;
- lapsi ei tohi võrrelda üksteisega - ainult iseenesega eile, täna, homme.

7. Hea oleks püüda luua päeva-, nädala-, aastarütm kindlate korduvate tegevuste, sündmuste abil. (Mida noorem laps, seda enam rütmilisust ta vajab.) Eriti tänuväärne oleks luua olukordi, mis võimaldavad lapsele nii omase harduse, pühalikkuse, aukartuse tugevnemist tema hinges:

- hommikusalm või -laul, koguni väike koolipäeva alguse rituaal klassis (õpetaja vabal tahtel ja talle sobivas vormis, mitte "kõik õpetajad koos ja korraga");
- koolilõuna võiks olla päeva keskne sündmus - söögipalvega või söögisalmiga, kogu klass või koolipere koos, ka direktor ja kooliõpetaja;
- traditsiooniliste kalendri-, rahva-, usupühade tähistamine nii, et nende sügavaim sisu oleks lastepäraselt avanev;

8. Hea oleks innustada õpetajat-kasvatajat tooma klassiruumi ja kasutama igapäevases klassi-tunni-töös kogu oma võimete-oskuste varamut - värvid-joonistamine-maalimine, savi-vahavoolimine, puu-nuga-nikerdamine, pisukenegi laulu- ja pillimängujulgus - laul, laulumäng, muinasjutt ja üldse jutustamine - need kõik sobivad igasse tundi.

9. Kõigi muutuste ja uuenduste sisseviimisel on üks, kellest peame alustama

Mida väiksem, noorem laps, seda täpsemalt reageerib ta mitte meie sõnadele, mitte sellele, millisenä me tahame end näidata, vaid meie sisemale olemusele, meie moraalsele tuumale. See on talle alateadlikuks eeskujuks kogu järgneva elu vältel. Ja seetõttu on hea püüda teha kahte asja:

ühelt poolt - hoiduda karistamast, hukka mõistmast, eitamast last selle eest, et ta näeb meid sellisena, nagu me ei tahaks tunnustada end olevat;

teiselt poolt - pürgida enese täiustamisele, oma parima, iga inimeses täiusliku seesmise olemuse - headuse, armastuse - kartuseta avamisele.

Laps ei vaja ideaali meis, laps vajab meie pürgimust ideaali poole.

Lugupidamisega ja kasvatusrõõmu soovides

Ene-Silvia Sarv